

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Румяна Балинова Тодорова,
Шуменски университет „Епископ К. Преславски“,
профессионално направление 2.1. Филология
за придобиване на научната степен „доктор на науките“
на **Нов български университет**, Департамент „Чужди езици и култури“,
в област на висшето образование „Хуманитарни науки“,
профессионално направление 2.1. Филология,
докторска програма „Общо и сравнително езикознание“
с кандидат: проф. д-р Иrena Георгиева Василева,
Департамент „Чужди езици и култури“ към НБУ

1. Съответствие на кандидатурата спрямо минималните и допълнителните изисквания за присъждане на научната степен „доктор на науките“

Проф. д-р Иrena Георгиева Василева е представила необходимите документи за присъждане на научната степен „доктор на науките“, удостоверяващи съответствието на кандидатурата ѝ с изискванията на Закона за научните степени и звания, и на Правилника на НБУ за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на научни длъжности в НБУ. Представените документи потвърждават верността на обобщените по групи показатели наукометрични данни за изследователската, преподавателската и експертната ѝ работа и отговарят на минималните национални изисквания по бл. 2б, ал. 2 и 3 на ЗРАСРБ и на допълнителните изисквания на НБУ.

2. Представяне на кандидата

Според информация от представените документи проф. д-р Иrena Василева притежава богата научна и професионална кариера, които могат да се определят като процес на непрекъснато образователно и обучително развитие и надграждане още от средното образование през магистърската програма в областта на английистиката и американистиката, а и като процес на свързване на академичната кариера с практиката на преподаване на студенти на специфични знания в изброените области. Професионалното развитие на кандидата се изразява в участия в различни обучения,

проучвателни посещения в чуждестранни университети с различна продължителност, тематична насоченост и др., както и в изнасяне на курсове лекции.

През 1985 г. кандидатката завършва магистърска степен по английистика, специалност „Английска филология“, специалист по английски език и литература във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“. От 1987 г. до 1996 г. тя работи към катедрата по английски език в ИЧС – София отначало като асистент, а от 1993 г. като главен асистент, където води курсове по английски език за възрастни. През 1993 г. Ирена защитава дисертация „Съюзни думи и изрази в английски и български научни текстове“ и става кандидат на науките (доктор) към ИЧС, а през 2006 г. е хабилитиран доктор по приложна лингвистика във Филологический факултет към Лайпцигския университет, Германия. В периода 1996-2011 г. тя работи в Югозападния университет – Благоевград като доцент, а от 2009 г. е професор. Там води теоретични курсове в бакалавърски и магистърски програми. От 2011 до 2013 г. е професор по английски и немски език в Европейски политехнически университет – Перник и е ръководител на Езиковия център. От 2008 г. до 2020 г. Ирена е хоноруван преподавател в НБУ по английски и немски език, а от декември 2020 г. до настоящия момент е щатен преподавател в НБУ по английски и немски език. От 2014 г. до настоящия момент проф. д-р Василева води летни курсове по английски за академични цели на чуждестранни студенти в британски университети, някои от които в Шефийлд, Рединг, Бристъл, Уорик, Единбург.

През годините тя има часове, свързани с академичния дискурс и комуникация, провежда консултации със студенти и разработва научни проекти, а е ръководител на международни проекти, или участник, повечето от които финансиирани предимно от фондация „Александър фон Хумболт“ и изброени в приложената документация.

Ирена Василева има и множество квалификации и специализации, пряко свързани с преподавателската и научната й дейност, което говори за доста добра й подготовка в областта на английистиката и германистиката, и по-конкретно на лингвистиката (английската, немската и българската), културологията и др., в която област са и част от публикациите ѝ.

Фактът, че проф. д-р Ирена Василева води курсове в НБУ както и в чуждестранни университети, е достатъчно показателен за знанията и уменията, които има, и които представя на студентите по подобаващ начин. Част от преподаваните дисциплини са ориентирани към проблемите на академичната комуникация в съпоставителен план.

Проф. д-р Василева е участвала също в много конференции с презентации, които на по-късен етап са публикувани. Тя е рецензент на национални и международни списания и книги, конференции и др., описани в материалите по конкурса.

Документацията по конкурса показва, че са налице доказателства за изпълнение на минималните и допълнителни изисквания за присъждане на научната степен „доктор на науките“. Изследователската, квалификационната и публикационната активност на кандидата е впечатляваща.

Академичните интереси на кандидатката са в областта на общото и сравнителното езикознание, социолингвистиката, културологичните изследвания и много други.

За целите на конкурса проф. д-р Ирена Василева е представила списък с общ брой публикации, както и след придобиване на докторската степен, които са достатъчни според изискванията на конкурса. От тях: по темата на дисертационния труд – 3, доклади по темата – 6, дисертация за придобиване на научната степен „доктор“, след професурата – 23 публикации, от които 10 в съавторство.

Проф. д-р Ирена Василева има 280 забелязани цитирания в SCOPUS, някои от които са изброяни в съответната справка.

Дисертационният труд „Confrontation in Academic Communication“ („Конфронтацията в академичната комуникация“), представен за целите на конкурса, е разработен самостоятелно и не повтаря по никакъв начин темата и съдържанието на труда, представен за придобиване на образователната и научна степен „доктор“. Той е естествено продължение на предишни нейни изследвания, свързани с различни въпроси и аспекти относно академичния дискурс и академичната комуникация и отразява начетеността на кандидата при успешното прилагане на теоретични постановки в анализа ѝ и предлагане на собствени интерпретации. Информацията е доста подробна и

изчерпателна, тъй като се прилагат различни езикови модели и собствени виждания по разглежданите въпроси, което говори за познаването на обсъжданите проблеми и на използваната литература в дълбочина. Трудът определено дава заявка за намиране на отговори на доста сложни въпроси, представени многокомплексно. В дисертацията се очертават ясно целите и задачите на изследването, ориентирани към проблемите на конфронтацията в академичната комуникация и различните начини на изразяване на негативно мнение или несъгласие в различните културни общности. Важен акцент в работата представлява използваният от тях език с неговите специфики, произтичащи от различни особености и причини. Теоретичните обосновки от източници на различни учени са цитирани коректно и адекватно. Налице е обоснован теоретичен модел при анализа на конкретните материали. Предметът на изследването са реторическите стратегии в рецензии на научни трудове на английски и немски език с явно изразен отрицателен характер. Доказателствата за това, както е посочено в Увода, са по-скоро от вербално отколкото от невербално естество и често придобиват личен характер, като по тази причина понякога се нарушават етическите принципи. Причините, мотивите и целите за актуалността на изследването са добре аргументирани в Гл. I. Трудът има интердисциплинарен характер и е естествено продължение на едно предишно изследване на автора за реториката на междукултурната академическа комуникация.

В гл. 2 се изясняват методите на анализ, свързани със съпоставителните изследвания, и се подчертава много правилно фактът, че контекстуално базираните анализи са по-удачни за целите на настоящата разработка от корпусните, тъй като за аргументацията е необходим по-широк контекст, а и освен текстът като конкретен обект на изследване се разглеждат някои екстраглавистични фактори, които са от съществено значение за анализа на информацията, свързан с нейната многофункционалност. Обръща се внимание на факта, че в контрастивната реторика не значението в един текст има решаваща роля, а начинът на конструиране на това значение. Посочва се и ролята на интертекстуалността при конфронтацията в научното общуване. Избраната методология за изследване е в съответствие с поставените цели и задачи на дисертационния труд.

Използва се и съпоставителен реторически анализ при сравняване на начините за изразяване на отрицателна оценка в рецензии на английски и немски език. Корпусът се състои от два вида рецензии на академични книги на английски и на немски език.

В гл. 3 се очерват теоретичните постановки, свързани с литературата по въпроса за конфронтацията в академичната комуникация и оценъчната ѝ същност. Изясняват се основни понятия от лингвистична и философска гледна точка като *criticism* и *critique*, *отрицателна оценка* и *конфронтация* в академичната комуникация. Посочват се различни схващания за *култура* и *идентичност*, свързани с нелинейния им характер и динамичност.

Гл. 4 разглежда рецензията на научната книга с нейните две функции – информативна и оценъчна, както и нейната роля. Очертават се формалните страни по отношение на рецензията според изискванията на различни редакции, както и във връзка с указанията за студенти. Представя се класическата теория за аргументацията. Посочва се, че критиката и в двата езика, английски и немски, се основава предимно на предпоставки, свързани по-скоро със съдържанието, отколкото с формалните показатели. Изводът, който се прави, е, че рецензиите като вид академичен жанр са силно персонализирани. Изтъква се също така фактът, че в немския академичен дискурс и култура почти не се срещат отрицателно оценъчни рецензии.

Резултатите от анализа показват, че от трите типа аргументация (епистемична, деонтична и етическа), в зависимост от целта на говореция, преобладаващата е епистемичната. Изводът е, че отрицателните рецензии се пишат в повечето случаи от авторитети в съответната академична област и е трудно за млади учени да се впишат в нея.

В гл. 5 се разглеждат различни видове аргументационни стратегии при използването на езикови средства от автори, принадлежащи на две противоположни лингвистични школи. Критиките са ориентирани към съдържателната страна и валидността на рецензията и четири типа предпоставки, представени в процентно съотношение. В схемите се посочват анализи, които привържениците на противоположното мнение смятат за неправилни, и предлагат правилни според тях интерпретации от теоретична гледна точка. Изразено е и процентното съотношение между използваниите топоси като топосът на личността е с най-

голям процент, след който е този на контраста с цел оборване или умаловажаване на твърденията на опонентите. Аргументационните схеми също са представени. В някои случаи се среща категорично отхвърляне на цяла научна книга или критични изказвания за опонента, свързани с валидността на предложения анализ. Направен е изводът, че езикът е „силно персонализиран“, както и че използваните метафори и ирония, лични нападки, директно взаимодействие с читателя чрез прибягването към местоименията за множествено число „ни“ и „вие“, проповядване на етика на интелектуалното изследване и др. в много случаи надхвърлят очакванията за предполагаема толерантност в академичното общуване и излизат извън общоприетите норми на поведение.

Гл. 6 обобщава резултатите от направените анализи „в по-теоретичен план“. Изводите сочат, че има културни различия при рецензиите на двата езика – английски и немски. Немската научна общност е по-толерантна. Това по мое мнение може би се дължи на факта, че германците като народ са по-дисциплинирани. Едната от изтъкнатите причини е, че тя е по-малобройна и нейните членове е по-вероятно да се познават. В същото време се твърди, че англосаксонската научна общност е по-идиосинкретична и проявява „по-ниска степен на единство“, което е причина за личните нападки.

Библиографията е доста изчерпателна и съдържа едни от последните източници в областта на изследването. Публикуваните материали отговарят на темата, целите и задачите на докторската теза. Кандидатката явно е добре запозната с научната литература по анализираните проблеми, тъй като я използва доста уместно и адекватно.

Авторефератът точно и ясно отразява съдържанието на дисертацията. В него авторката е извела и приносните моменти на докторската теза.

Що се отнася до другите ѝ публикации, аз съм запозната предварително с някои от тях, макар и малка част, защото съм присъствала на тясно специализирани национални и международни конференции и симпозиуми, форуми, с голям брой специалисти на високо ниво, на които тя е представяла доклади. Изследванията ѝ са много задълбочени и пълни, а не повърхностни, и са винаги подкрепени с богат доказателствен материал.

Организационната и административната дейност на проф. д-р Ирена Георгиева Василева е доста разнообразна, свързана с провеждането на национални и международни конференции и семинари. Всички тези отговорности са резултат от личните качества на докторантата, която е много активна, инициативна и изпълнителна, и която познавам и гарантирам за административните, организационните и професионалните ѝ ангажименти.

3. Оценка за качеството на научната продукция и научните приноси на кандидата

В представената от кандидата по конкурса справка за научните и приложни приноси са откроени най-важните концептуални и приложни аспекти на иновативността на нейното научно творчество. Това, което бих искала да допълня, е, че високо оценявам изследванията на проф. д-р Василева да проучва в дълбочина и да прилага адекватно теоретичните постановки в областта на лингвистиката, съпоставителните изследвания, когнитивната лингвистика и към конкретни проявления в английския и българския език, което е принос и намира приложение в преподаването на изследваните проблеми.

Приносите в дисертационния труд на кандидатката са описани в Автореферата. Един от най-съществените приноси е, че за пръв път се прави многоаспектно изследване, ориентирано към проблемите на академичната комуникация и по-конкретно конфронтацията и негативната оценка при рецензии на книги, като се категоризират и анализират и аргументационните схеми. В тази област почти няма изследвания и работата определено запълва една ниша.

Прегледът на научната продукция и на академичната работа на проф. д-р Ирена Василева ми дава пълно основание да заявя, че кандидатурата ѝ напълно отговаря на изискванията за присъждане на научната степен „доктор на науките”.

4. Препоръки

Корпусът се състои от два вида рецензии на академични книги на английски и на немски език, които са посочени по различен начин – единият само с брой текстове, а

другият – с брой текстове, но и с обем, представен с помощта на броя думи. Би трябвало материалите да се описват и анализират по един и същ начин. Другият корпус е съставен от критически рецензии на статии и на книги на английски език, заедно с отговорите и реакциите им.

Един от методите на изследване е критическият дискурсивен анализ, който всъщност се използва в шеста глава, но е добре да се спомене още в началото в Гл. 2.

По мое мнение присъщи за академичния дискурс са сътрудничеството наред с тъй наречената конструктивна и/или градивна критика.

Към библиографската справка може да се включи и Сейгър, който има цяла глава за комуникативния аспект в научния дискурс и академичната дискутивна общност (Sager The communicative dimension in Sager, J. C. *A Practical Course in Terminology Processing*. Amsterdam/Phil.: J. Benjamins. 1990. pp. 99-128).

5. Заключение

Като имам предвид както количествените наукометрични минимални изисквания за присъждане на научната степен „доктор на науките”, така и качествения анализ на научната продукция, работи и приноси на проф. д-р Ирена Георгиева Василева, а също така отчитайки и личните ѝ качества и способности, убедено подкрепям кандидатурата ѝ по настоящия конкурс и давам положителната си оценка за нейните научни и научноприложни постижения, тъй като научната и професионалната ѝ ориентация удовлетворяват изискванията на ЗРАС и на съпътстващите го правилници, и смяtam, че на проф. д-р Ирена Георгиева Василева може да ѝ бъде присъдена научната степен „доктор на науките” към Департамент „Чужди езици и култури“ към Нов български университет, по област на висшето образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология, докторска програма „Общо и сравнително езикознание“.

17.07.2023 г.

Подпис:

(проф. д-р Румяна Тодорова)

